

мислення, рівень функціональної рухливості та працездатності нервової системи, рівень короткочасної пам'яті.

2. На різних етапах удосконалення ступень вираженості, а, отже, й важливість вказаних психологічних факторів, що примушує планувати підготовку спортсменів з урахуванням проявів та особливостей основних психологічних параметрів, які забезпечують ефективність змагальної діяльності баскетболістів високої кваліфікації.

Preliminary data resulted from the research show that a definite degree of each psychological factor manifestation is required at every stage of sports skill's improvement of basketball players. In its turn, this degree defines the effectiveness of an athlete's competitive activity at the given stage of his professional formation.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

ТЕТЯНА ІЛЮК

Львівський державний інститут фізичної культури

Одним з актуальних завдань підготовки кваліфікованих спортсменів є поглиблена індивідуалізація її психологічного розділу. Це можливо лише за умови повного всебічного вивчення індивідуальності спортсмена. У практичній діяльності тренерів, психологів виникає безліч запитань стосовно прогнозу результатів діяльності, оцінки рівня відповідальності та самоконтролю особистості, корекцією поведінки тощо.

На рівні психологічного аналізу (І.Д.Бех, 1995; М.В.Савчин, 1997 та ін.) відповідальність розглядається як

одна з найзагальніших якостей, як результат інтеграції всіх психічних функцій особистості і суб'єктивного сприйняття навколишнього світу, оцінки власних життєвих ресурсів, волі, емоційного ставлення до обов'язку. Відповідальність визначається як моральна якість людини, в якій інтегровані її духовні, психічні та психофізіологічні функції. І, нарешті, відповідальність визначається як мета виховання та якість, концентрує усвідомлений особистістю загальнозначущий обов'язок.

Ряд психологів виділяють у відповідальності три компоненти: когнітивний, афективно-мотиваційний та діяльнісно-поведінковий. Перший компонент включає систему засвоєних особистістю знань про сутність відповідальності, зокрема, предмет, обов'язки, завдання, норми поведінки тощо та інстанцію відповідальності, знання своїх можливостей діяти певним чином і специфіку різних ситуацій поведінки тощо.

Другий компонент включає ієрархизовану систему смислів і мотивів відповідальної поведінки, а також емоційні переживання, що пов'язані з предметом, інстанцією та ситуацією (задоволення - незадоволення, симпатії - антипатії, любов - ненависть тощо).

Третій компонент виявляється у виборі та реалізації певної лінії поведінки, конкретних вчинків, що впливають з норм відповідальності.

Відповідальність тісно пов'язана з такою психологічною характеристикою особистості, як самоконтроль. Якщо людина бере відповідальність за події, що відбуваються в її житті, більше на себе, то це є показником внутрішнього (інтернального) локусу контролю. Якщо вона схильна покладати відповідальність за все на зовнішні чинники (люди, довкілля, доля чи випадок), це свідчить про те, що у неї зовнішній (екстернальний) локус контролю.

Залежно від результатів учинку та зовнішніх умов ми виділяємо такі стадії відповідальності:

- 1) генералізована - особистість відповідає за будь-які наслідки дій, у яких вона брала участь або з якими була певним чином пов'язана;
- 2) власна індивідуальна - суб'єкт відповідальний лише за те, що ним безпосередньо зроблено, при цьому немає різниці між випадковими, умисними і передбачуваними результатами;
- 3) диференційована - людина відповідальна за будь-який передбачуваний результат дій, незалежно від того, чи були вони умисними, чи ні;
- 4) усвідомлена - особистість відповідальна не тільки за свої наміри та наслідки їх реалізації, а й за те значення, якого вона надає зовнішнім чинникам, що так чи інакше впливають на результат;
- 5) повна - суб'єкт цілком відповідальний за хід, результати та наслідки дій, не залежно від того, в яких умовах вони відбувались.

Як вже зазначалось вище така якість особистості, як відповідальність тісно пов'язана з її самоконтролем і саморегулюванням. Отже, знання про рівень відповідальності спортсмена дозволить тренеру чи психологу більш точно прогнозувати результати його діяльності і, якщо потрібно, вносити корективи у методику виховання.

Не зважаючи на те, що питання відповідальності широко обговорюється у вітчизняній та зарубіжній літературі, проблема формування відповідальності в умовах спортивної діяльності не має ще достатнього теоретико-методичного обґрунтування. Тому метою нашого дослідження є вивчення особливостей виявлення відповідальності у кваліфікованих спортсменів та розробка і апробація методики формування цієї якості особистості в процесі спортивної діяльності.

Відповідальність показана, як інтегративна моральна і соціально-психологічна якість особистості, її взаємозв'язок з

самоконтролем та саморегуляцією людини, а також з результативністю спортивної діяльності.

SOME ASPECT OF THE STUDY OF THE RESPONSIBILITY

Tanya Iluk

The responsibility is shown as a integral moral and socio-psychological trait of the personality, her relation with self-control, self-regulation and the results of the sport activities.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ СПІЛКУВАННЯ В СПОРТІ

ОЛЕНА КУДЕРМІНА

Український державний університет фізичного виховання та спорту

Проблема спілкування в останній час привертає увагу все більшої кількості дослідників як в галузі соціальної психології, так і в галузі психології спорту. Чим обумовлюється це зацікавлення? Передусім тим, що спілкування є одною з основних категорій в психологічній науці нарівні з такими категоріями, як діяльність, особа, свідомість, а також тими вимогами, що ставить практика перед академічною наукою. Ці вимоги базуються на пошуку причин негативних взаємовідносин в різних соціумах, причин внутрішньоособових проблем, пошуку шляхів підвищення ефективності в різних видах діяльності і т.і.

Якщо прослідкувати зацікавленість дослідників до процесу спілкування в спорті, то найбільша кількість робіт була виконана в 60-70, початок 80 років (Ю.Л.Ханін, В.І.Рум"янцева, Л.Д.Богданова та ін.). Саме тоді, був визначений вплив спілкування на психологічний клімат в